

DE Plicht om de rechtstaat te bewaken

Advocaten hebben de verplichting hun cliënten zo goed mogelijk bij te staan. Maar daarnaast hebben ze óók een verplichting jegens de samenleving, vindt Geert Potjewijd, managing partner van De Brauw Blackstone Westbroek. Een gesprek over bescherming van de rechtstaat, zaken doen in China en de toekomst van de advocatuur.

De naam Potjewijd is honderden jaren oud en komt oorspronkelijk uit Oude Pekela, vertelt Geert Potjewijd in het vrijwel volledig uit glas opgetrokken kantoor van De Brauw Blackstone Westbroek aan de Amsterdamse Zuidas. Vermoedelijk komt de naam voort uit de familienaam Podzuweit, die nog steeds voorkomt in Noord-Duitsland. Juristen komen in de familie niet voor. “Tenminste, voor zover ik weet.”

Zelf groeide hij op in Zwitserland waar zijn vader, en later ook zijn moeder, op het hoofdkantoor van Nestlé werkten. Samen met zijn oudere zus en jongere broer werd Geert op een lokale Zwitserse school Franstalig opgeleid. Toen hij als achttienjarige in Leiden ging studeren, had hij nog nauwelijks Nederlands geschreven en gelezen. Aanvankelijk koos hij voor geschiedenis, later ging hij dat combineren met rechten.

Aansluitend promoveerde hij in de rechtsgeschiedenis. “Ik miste in de rechtenstudie de diepgang die ik bij geschiedenis wel had meegekregen: het lezen, het denken en, vooral, zelf schrijven. Daarom vond ik het leuk om te promoveren. Ik had een aanbod gekregen om een LLM te doen op Columbia University, maar een promotieonderzoek leek me op de lange termijn leuker, vanwege de uitdaging en uiteindelijk voldoening die het schrijven van een proefschrift je geeft. De meerwaarde van een promotieonderzoek is gering voor de praktijk van de advocatuur, maar het is wel leuk. Ik ben niet aan het proefschrift begonnen met het oog op een academische carrière. Die werd door mijn promotor ook afgeraden. Hij was, terecht, van mening dat het beter is om na een promotieonderzoek de praktijk in te gaan en daar ervaring op te doen.”

KAMELEON

Veel expatkinderen hebben last van een zekere onrust. Zijn eigen behoefte aan verandering schrijft Potjewijd daar aan toe. Met zijn gezin woonde hij een jaar in New York en verbleef hij tussen 2010 en 2014 voor De Brauw in China. Hij past zich makkelijk aan in nieuwe omgevingen, zegt hij, en kleurt snel naar de cultuur die hem omringt. “Ik werd als student om die reden wel eens een kameleon genoemd.”

De keuze voor de internationale advocatuur was een bewuste. “Ik houd van ondernemen en twijfelde tijdens mijn studie even of een zuiver juridisch beroep mij wel voldoende zou uitdagen. Maar toen ik – als griffier in de rechtbank – zag hoe advocaten hun argumentatie voorbereiden, het debat voeren met als doel hun cliënt zo goed mogelijk bij te staan, wist ik dat ik dat ook wilde.”

**“WIJ HEBBEN
ALS ADVOCAAAT
ÓÓK EEN
VERPLICHTING
JEGENS DE
SAMENLEVING”**

Hoe verhoudt dat debat zich tot de fundamenteën van de democratische rechtstaat?

“Als advocaten hebben wij de verplichting onze cliënten zo goed mogelijk bij te staan. Maar daarnaast hebben wij, als advocaat, óók een verplichting jegens de samenleving. De bescherming van de rechtstaat is momenteel een belangrijk thema dat ook advocaten bezighoudt. Vooral als het gaat om *the acces to justice*. Het is de vraag of wij op dit moment de rechtsgang wel op de meest effectieve manier hebben georganiseerd. Uit het rapport *Menselijk en rechtvaardig: is de rechtstaat er voor de burger?* dat onderzoeksinstituut HiiL onlangs publiceerde, blijkt bijvoorbeeld dat veel problemen van burgers niet effectief worden opgelost. Dat raakt ons, de beroepsgroep advocatuur, ook.”

NRC Handelsblad kopte over dat rapport: ‘Rechtstaat fantastisch voor juristen, slecht voor burgers’.

“Het doet mij bijna pijn in het hart, omdat kennelijk dat beeld leeft. We zijn niet meer in staat bepaalde problemen maatschappelijk op te lossen. De advocatuur niet, de rechterlijke macht niet, de overheid niet. De vraag is hoe we elkaar zo gevangen hebben gezet. Welke prikkels hebben we ten grondslag gelegd aan ons systeem, zodat we vastlopen en niet het goede gesprek met elkaar voeren? Als juristen hebben wij, allemaal, de plicht om de rechtstaat te bewaken en dus ook om ervoor te zorgen dat er

WIE IS GEERT POTJEWIJD?

Geert Potjewijd (1969) is managing partner van De Brauw Blackstone Westbroek. Hij heeft een brede ervaring als *litigator* voor internationale ondernemingen in geschillen voor rechters en toezichthouders in Nederland en in het buitenland. Tussen 2010 en 2014 gaf hij leiding aan het kantoor van De Brauw in China waar hij zich bezighield met fusies en overnames en verschillende multinationals adviseerde over hun compliance en litigation strategie. Potjewijd is arbiter bij CIETAC, the China International Economic and Trade Arbitration Commission.

Potjewijd is bestuurslid van de Stichting Hulsewé-Wazniewski die financiële steun geeft aan het onderzoek en onderwijs aan de Universiteit Leiden op het gebied van de materiële cultuur van China. Hij is tevens lid van de raad van advies van de Stichting Rechtswinkel Amsterdam.

Potjewijd is getrouwd en heeft drie kinderen.

recht wordt gedaan. Wanneer ‘het systeem’ vastloopt, hebben wij niet aan deze verplichting voldaan.

“Advocaat-generaal Ruth de Bock noemt in het vorige nummer van *Mr.* een aantal in dit verband relevante voorbeelden. Ze legt de vinger op de zere plek als het gaat om de moeite die advocaten hebben ‘bij het vinden van concrete oplossingen voor concrete problemen’. Dat is iets wat wij als beroepsgroep serieus moeten nemen. Maar dat vergt een hele lange adem. Er zijn vele stakeholders en het proces is natuurlijk niet eenvoudig. Het raakt de kern van de rechtstaat. “Voortbouwend op de bevindingen uit het rapport van Hiil kan ik me bijvoorbeeld één loket voorstellen waar iedereen met een probleem of conflict zich kan melden. Bij dat ‘loket’ zou eerst naar de achtergrond van het probleem moeten worden gekeken en niet meteen met een juridische blik. Op dit moment worden problemen snel te eenzijdig bekeken waardoor we al gauw in een soort ‘juridi-

**“ALS PROBLEMEN
EENZIJDIG WORDEN
BEKEKEN, KUN JE
IN EEN JURIDISCHE
TUNNELVISIE
TERECHTKOMEN”**

sche tunnelvisie’ terechtkomen. Soms is het nodig dat, om een doorbraak te forceren, een rechter een uitspraak doet. En wellicht is de functie van de rechter in andere gevallen om te luisteren. Mensen willen gewoon hun verhaal doen. Het is de vraag of een advocaat vervolgens nog drie jaar zou moeten willen procederen en of de cliënt daarmee zo goed mogelijk geholpen is.

“Wij vinden dat wij als het grootste advocatenkantoor van Nederland een rol moeten spelen in de discussie die nu op gang is gekomen. Een andere manier om te helpen is door onze kennis, ervaring en expertise ter beschikking te stellen en belangen te behartigen van mensen die daarvoor zelf de middelen niet kunnen opbrengen. Wij verstrekken bijvoorbeeld juridische hulp aan NGO’s en charitatieve instellingen, zoals The Ocean Cleanup en Artsen zonder Grenzen. We bieden onze kennis en ervaring ook aan als er principiële zaken op tafel liggen die door de hoogste rechter moeten worden beoor-

www.ru.nl/werkenbij

De Faculteit der Rechtsgeleerdheid is op zoek naar

Promovendus Financieel recht (1,0 fte)

Als promovendus Financieel recht verricht u promotieonderzoek naar een onderwerp naar keuze dat ligt op het brede terrein van de publiekrechtelijke en/of privaatrechtelijke regulering van de financiële sector en de daarop actieve spelers. Een onderzoeksverblijf in het buitenland behoort tot de mogelijkheden. U geeft voor een klein gedeelte van uw aanstelling onderwijs op het brede terrein van het financieel recht. U bent bij voorkeur afgestudeerd met een scriptie over een financieel rechtelijk onderwerp. Daarnaast heeft u aantoonbare belangstelling voor het financieel recht zoals blijkt uit uw keuze voor een mastervak en/of (student)stage.

**We invite you to
change perspective**

Radboud Universiteit

deeld. Recentelijk hebben we bijvoorbeeld in cassatie een vrouw bijgestaan in een zaak over het nieuwe ontslagrecht. We staan samen met The Public Interest Litigation Project (PILP) een Afghaanse vluchteling bij in de procedure rondom zijn verblijfsvergunning die al jaren loopt. Wij verstrekken ook juridische hulp aan groepen mensen uit bijvoorbeeld oorlogsgebieden en staan vaker groepen bij die zelf geen juridische ondersteuning kunnen organiseren.”

PIONIEREN

U hebt een kleine vijf jaar in China gewoond. Wat hebt u daar geleerd?
 “Het was een geweldig avontuur, ik had het voor geen goud willen missen. Wij waren als kantoor aan het pionieren en moesten alles ontdekken. In China wordt bijvoorbeeld anders gekeken naar de waarde van een contract. Waar wij veel tijd besteden aan het uitschrijven van alle details in een contract, gaat het in die cultuur meer om het opnemen van de stand van zaken op een zeker moment. Daarna ontwikkelt de relatie zich verder en ontstaat er weer een nieuwe situatie. Aan papier wordt minder waarde gehecht en dus is het minder relevant om van tevoren alles dicht te timmeren. Chinezen denken permanent: waar zit voor mij *leverage*? Zolang een gevoel bestaat dat de relatie wederzijds voordeel oplevert, speelt men het spel. Maar zodra men het gevoel heeft dat het spel is afgelopen, wordt het ieder voor zich. Wat er op papier is afgesproken, geldt dan niet meer.”

Spreekt u Mandarijn?

“Nee, tot mijn spijt niet. Ik dacht dat ik de taal wel zou oppikken zoals ik andere talen heb geleerd, maar dat was een volstreekte misvatting. Je moet echt studeren om Chinees te leren. Daar heb ik onvoldoende tijd voor gemaakt.”

China staat niet in de top tien van landen waarin de rule of law hoogtij viert. Hoe hebt u zich daartoe verhouden?

“Dat is een terechte vraag. In China heerst een hoge mate van willekeur in het optreden van de overheid. Dat is niet goed. En de bemoeienis die de partij heeft op alle lagen van de samenleving, op bedrijven, maar ook op rechters, maakt het voor elke advocaat moeilijk om zijn werk te doen.”

Versillende historici – en u bent historicus – vermoeden twintig jaar geleden dat met de economische groei van China en de groei van een middenklasse er vanzelf meer democratie zou komen.

“Het is de vraag of men in China die stap durft te zetten. De grootste zorg voor de Chinese overheid is het bewaren van de sociale rust. De overheid doet er alles aan om die

1,4 miljard mensen op een of andere manier vredig te laten samenleven en mee te nemen in de economische groei. Er zijn voedselprogramma's, er wordt aandacht besteed aan onderwijs en zorg. Daar zitten ook cynische kanten aan, bijvoorbeeld de vraag of men een bedrijf failiet durft te laten gaan als daardoor massaontslagen vallen die een bron van sociale onrust kunnen zijn. Soms worden bedrijven in China daarom nodeloos gestut. “Social media zijn ook zo'n bron van potentiële onrust. Daarom zit de overheid er zo dicht bovenop. Ik geloof dat men de laatste jaren online minder tolereert dan in de tijd dat ik er zat. En altijd om de rust te bewaren.”

In de Westerse wereld heeft men sinds de Franse revolutie geprobeerd de sociale rust te bewaren door burgers bepaalde fundamentele rechten en vrijheden toe te kennen. Het is niet gezegd dat dat de enige manier is om maatschappelijke onrust te bestrijden.

“Dat klopt. In China hebben velen hun leven zien verbeteren door de economische groei van de laatste decennia en hebben de machtige rol van de overheid voor lief genomen. De vraag is wel wat mensen daarmee opgeven. De willekeur in het optreden van de overheid en de beperkte mogelijkheden om te zeggen wat je wilt, zijn toch wel problematisch.”

Mist u China?

“Ik mis de spanning die je in steden in Azië voelt. De drukte op straat, de vele jonge mensen, het geeft een bepaalde dynamiek. Een vriend, Maghiel van Crevel, omschreef het in het tijdschrift *De Gids* zo: ‘Alles in beweging, als een ontploffing die al veertig jaar duurt, met dat schreeuwende heden en dat ontzaglijk zwijgend aanwezige verleden.’”

BUITENLANDSE JURISTEN

Over jong gesproken: De Brauw wil in de toekomst niet alleen juristen in dienst nemen, maar ook ruimte bieden aan mensen met een andere vooropleiding. Waarom?

“Om te blijven voldoen aan de vragen die cliënten ons stellen, hebben wij een diversere groep advocaten binnen kantoor nodig, mensen met een verschillende achtergrond en ervaring die de verschillende facetten van een probleem belichten en samen tot de beste oplossing komen.

“Op het culturele vlak hebben we al winst geboekt; onlangs zijn dertig nieuwe juristen begonnen en elf van hen hebben geen Nederlandse achtergrond. We hebben inmiddels veel juristen in dienst die geen Nederlandse achtergrond hebben. En dat aantal zal verder toenemen.

“Een volgende stap is om juristen aan te nemen die daarnaast nog een andere vooropleiding hebben genoten; een econoom, een scheikundige, een organisatiepsycholoog... Zij hebben allemaal toegevoegde waarde op een kantoor als het onze. In het huidige systeem kunnen we deze collega's niet als advocaat laten inschrijven, want daarvoor wordt het civiel effect vereist, tenzij ze een volledige studie rechten aan een Nederlandse universiteit hebben afgerond. Voor studenten die op een *university college* zitten, bestaan tegenwoordig al zogeheten *law tracks*, waardoor zij tijdens hun opleiding kunnen specialiseren, een master rechten kunnen doen en dan toch het civiel effect hebben. Op termijn zou dit ook moeten gelden voor

iemand die bijvoorbeeld drie jaar technische natuurkunde heeft gedaan en dan een kopstudie volgt om advocaat te worden. Dat is ons ideaal. Het moet ook. Wil je als advocaat je cliënten echt goed kunnen bijstaan, dan helpt het om de vraag vanuit verschillende invalshoeken te kunnen benaderen.”

DIGITALISERING

Onlangs las ik ergens: ‘if you want a future, don't study law’. Door de digitalisering zou namelijk zestig tot zeventig procent van het werk dat nu nog door advocaten wordt gedaan door computers kunnen worden overgenomen. Wat is volgens u de toekomst van de advocatuur?

“Over digitalisering wordt momenteel veel gesproken. We hebben *legal tech*, gedreven door *artificial intelligence*. Er zijn experimenten met contractautomatisering en met de verbetering van werkprocessen, zoals *fact finding* in grote onderzoeken. Wij omarmen die ontwikkelingen: legal tech zal processen versnellen en vergemakkelijken. Dat is in het belang van de cliënt, maar ook in ons belang, want wij kunnen daardoor efficiënter werken én onze juristen meer in de gelegenheid stellen het juridische en strategische werk te doen waar ze het verschil kunnen maken.”

Bent u niet bang dat de mens zichzelf overbodig maakt? Om te beginnen bij de advocatuur?

“Nee, beslist niet. Ja, artificial intelligence en legal tech zullen tot veranderingen leiden. Wij verwachten bijvoorbeeld dat er in de markt van juridische dienstverlening meerdere nieuwe aanbieders zullen komen. Maar dat is geen reden om bang te worden. In tegendeel, het vergroot de keuzevrijheid van de consument en dat kun je alleen maar toejuichen. Als je het hebt over *access to justice* is het een goede ontwikkeling dat de kloof tussen juristen en leken kleiner wordt en dat de kennisachterstand van de leek wordt verkleind. Daardoor verandert het werk, maar dat is bij andere beroepen ook het geval. In de *common law* landen worden er al *tools* ontwikkeld waarmee mensen met kleine claims een soort vraaggesprek in een chatbox kunnen voeren om te bepalen wat hun mogelijkheden zijn. Dat maakt ons vak, denk ik, alleen maar aantrekkelijker.”

En wat blijft dan nog de rol van de advocaat?

“Die rol zal met name relevant blijven daar waar het menselijke aspect, het contact, het verschil maakt. Uiteindelijk zullen cliënten advocaten steeds minder vaak benaderen voor alleen juridische kennis, maar vragen om *wisdom*: een combinatie van kennis, ervaring, analytisch vermogen en creativiteit. Daar gaan we uiteindelijk heen.” ■

“DE ADVOCaat
ZAL RELEVANT
BLIJVEN DAAR WAAR
HET MENSELIJKE
ASPECT HET
VERSCHIL MAAKT”